

ETGAR KERET

IZNENADA NETKO POKUCA

Iznenada netko pokuca.

„Ispričaj mi priču“, zapovjedi bradati muškarac koji sjedi na kauču u mojoj dnevnoj sobi. Situacija je, moram priznati, sve samo ne ugodna. Ja sam netko tko piše priče, ne netko tko ih priča. A čak ni to nije nešto što radim na zahtjev. Posljednja osoba koja me zamolila da joj ispričam priču bio je moj sin. Prije godinu dana. Ispričao sam mu nešto o vili i afričkom tvorcu – i ne sjećam se točno – i za dvije minute već je spavao. Ali ova je situacija potpuno drukčija. Jer moj sin nema bradu, a ni pištolj. Jer me sin lijepo zamolio, a ovaj me muškarac jednostavno pokušava orobiti za priču. Pokušavam bradatome objasniti da će biti bolje za njega, za nas obojicu, ako spremi pištolj. Teško je smisliti priču kad ti je u glavu uperen napunjen pištolj. Ali tip ustraje: „U ovoj zemlji“, objašnjava, „ako nešto želiš, moraš upotrijebiti silu.“ Nedavno je došao iz Švedske, a u Švedskoj je posve drukčije. Ondje, ako nešto želiš, uljudno zamoliš i u većini slučajeva to i dobiješ. Ali ne na zagušljivom, sparnom Srednjem istoku. Dovoljan ti je samo jednotjedni boravak ovdje da shvatiš kako stvari funkcioniraju - ili, bolje rečeno, kako ne

funkcioniraju. Palestinci su pristojno zatražili državu. Jesu li je dobili? Vraga jesu. Pa sad umjesto toga dižu u zrak busove s djecom, i ljudi su počeli obraćati pozornost. Doseljenici su htjeli dijalog. Je li se itko obazirao na to? Ma kakvi. Pa su prešli s riječi na djela, počeli lijevati vruće ulje na graničare i da vidiš kako su brzo dobili publiku koja ih sluša. U ovoj zemlji snaga klade valja i uopće nije važno je li riječ o politici, o privredi ili o parkirnom mjestu. Sirova sila jedini je jezik koji razumijemo. Švedska, odakle je bradati krenuo na povratak u obećanu zemlju, napredna je država koja prednjači u mnogočemu. Švedska nije samo ABBA ili Ikea ili Nobelova nagrada. Švedska je svijet za sebe, a sve što imaju, stekli su mirnim putem. Da je u Švedskoj pokucao na vrata pjevačice grupe Ace of Base i zatražio od nje da mu pjeva, pozvala bi ga neka uđe i skuhalo mu čaj. Zatim bi izvukla akustičnu gitaru ispod kreveta i svirala za njega. I sve to sa smiješkom. Ali ovdje? Mislim, da nije mahao pištoljem, odmah bih ga bio izbacio.

Gle, pokušavam ga urazumiti. „Ne, ti ‘gle’”, zagunđa bradonja i otkoči pištolj. „Ili priča ili metak u čelo.” Shvaćam da mi je izbor ograničen. Tip se ne šali.

„Dvojica sjede u sobi”, počnem. „Iznenada netko pokuca.” Bradonja se ukoči i na trenutak pomislim da se uživio u priču, ali nije. Osluškuje nešto drugo. Začuje se kucanje na vratima. „Otvori”, kaže mi, „i ne pokušavaj ništa. Riješi ga se, tko god da je, i učini to brzo ili će ovo gadno završiti.” Momak na vratima provodi anketu. Ima nekoliko pitanja. Kratkih. O visokom postotku vlage u zraku ljeti i o tome kako to utječe

na moje raspoloženje. Kažem mu da ne želim odgovarati na njegova pitanja, ali on se svejedno progura unutra.

„Tko je to?” upita me, pokazujući na bradonju.

„Moj nećak iz Švedske”, slažem. „Otac mu je poginuo u lavini pa je došao na sprovod. Baš čitamo oporuku. Molim vas da poštujuete našu privatnost i odete.” „Ma daj, Čovječe”, kaže anketar i potapše me po ramenu. „Samo par pitanja. Daj mi šansu da zaradim nešto. Plaćaju me po ispitaniku.” Tip se spusti na kauč, držeći svoj fascikl. Šveđanin sjedne pokraj njega. Ja još stojim, trudim se zvučati kao da to stvarno mislim. „Molim vas da odete”, kažem mu. „Ovo je stvarno pogrešan trenutak za anketu.” „Stvarno pogrešan, ha?” On rastvori fascikl i iz njega izvuče veliki revolver. „Zašto je pogrešan trenutak? Zato što sam tamniji? Jer nisam dovoljno dobar? Za Šveđane imaš sve vrijeme ovoga svijeta. Ali za Marokanca, za ratnog veterana koji je na ratištu u Libanonu ostavio komad slezene, za njega nemaš ni jebenu minutu.” Pokušavam ga urazumiti, reći mu da uopće nije tako. Da me jednostavno uhvatio u nezgodnom trenutku, baš kad smo se Šveđanin i ja dotakli osjetljive teme. Ali anketar podigne revolver do usana i pokaže mi neka začepim. „Vamos”, kaže. „Dosta izmotavanja. Sjedi tamo i da čujemo.” „Da čujemo što?” upitam. Iskreno, sad sam već vrlo napet. I Šveđanin ima pištolj. Stvari bi mogle izmaknuti kontroli. Istok je istok, a zapad je zapad i tako to. Različiti mentaliteti. Ili bi mogao pošiziti, jednostavno zato što želi priču samo za sebe. Solo igrač. „Nemoj me izazivati”, upozorava me anketar. „Imam kratak fitilj. Priču na sunce - i to brzo.” „Je”, ubaci Šveđanin pa i on izvuče svoju pljucu.

Pročistim grlo i počnem ispočetka. „Trojica sjede u sobi.” „I ovaj put nema: ‘Iznenada netko pokuca’”, objavi Šveđanin. Anketar baš i ne shvaća o čemu je riječ, ali priključi mu se. „Nastavi”, kaže. „I nema kucanja na vrata. Ispričaj nam nešto drugo. Iznenadi nas.” Zastanem i duboko udahnem. Obojica zure u mene. Kako se uvijek nađem u ovakvim situacijama? Kladam se da se ovakvo što nikad ne događa Amosu Ozu ili Davidu Grossmanu. Iznenada se začuje kucanje na vratima. Pogledi im postanu prijeteći. Slegnem ramenima. Nije stvar u meni. Ništa u mojoj priči nema nikakve veze s tim kucanjem. „Riješi ga se”, naredi mi anketar. „Riješi ga se, tko god da je.” Samo malo odškrinem vrata. Dostavljač pizze. „Jeste li vi Keret?” pita me. „Jesam”, kažem, „ali nisam naručio pizzu.” „Ovdje piše ulica Zamenhoff broj 14”, otrese se on, pokazujući na adresu otisnutu na dostavnici i gurajući se unutra. „Pa što”, kažem, „nisam naručio pizzu.” „Obiteljsku”, ustraje on. „Pola s ananasom, pola s incunima. Plaćeno unaprijed. Kreditnom karticom. Samo mi dajte napojnicu i odoh ja.” „Jesi li i ti došao zbog priče?” ispituje Šveđanin. „Kakve priče?” pita dostavljač pizze, ali očito je da laže. I to loše. „Vadi ga”, nuka ga anketar. „No, daj više izvadi taj pištolj.” „Nemam pištolj”, priznaje dostavljač s nelagodnom pa odnekud ispod kartonske kutije izvuče sataru. „Ali tanko ću ga isfiletirati ako ne iskašlje jednu dobru, i to dok si rek’o keks.” I tako sjede njih trojica na kauču - Šveđanin s desne strane, pa dostavljač pizze, pa anketar. „Ne mogu to ovako”, kažem im. „Ne mogu početi s pričom dok vas trojica sjedite ovdje s pištoljima. Idite se prošetati po kvartu, a kad se vratite već ću

imati nešto za vas.” „Šupčina će pozvati muriju”, kaže anketar Švedaninu. „Je 1’ on misli da smo mi vesla sisali?” „Ajde, daj nam jednu i otići ćemo”, moli dostavljač pizze. „Jednu kratku. Nemoj biti škrt. Vremena su teška, znaš. Nezaposlenost, bombaši samoubojice, Iranci. Ljudi su željni nečega drugog. Što misliš što je nas uzorne građane natjeralo na ovo? Očajni smo, Čovječe, očajni.” Pročistim grlo i počnem iz početka. „Četvorica sjede u sobi. Vruće je. Dosađuju se. Klima je krepala. Jedan od njih zatraži priču. Pridruži mu se drugi pa treći...” „To nije priča”, pobuni se anketar. „To je svjedočenje. Opisuješ ovo što se sad ovdje događa. Točno ono od čega pokušavamo pobjeći. Nemoj nas zasipati smećem stvarnosti kao da smo nekakvo odlagalište. Upotrijebi maštu. Čovječe, stvaraj, izmišljaj, idi do kraja.” Klimnem i počnem iznova. Čovjek sjedi u sobi, posve sam. Usamljen je. Volio bi napisati priču. Mnogo je vremena prošlo od posljednje priče koju je napisao, nedostaje mu pisanje. Nedostaje mu osjećaj da iz nečega stvara nešto. Tako je - nešto iz nečega. Jer nešto ni iz čega, to je kad napraviš nešto iz ničega, a u tom slučaju to nema nikakvu vrijednost. Svatko to može. Ali kad stvoriš nešto iz nečega, znači da je to sve vrijeme bilo ondje, u tebi, i da to otkrivaš kao dio nečega novog što se nikad prije nije dogodilo. Čovjek odluči napisati priču o toj situaciji. Ne o političkoj situaciji i ne o situaciji u društvu. Odluči napisati priču o ljudskoj situaciji, ljudskome stanju. O ljudskome stanju onako kako ga on u ovome trenutku doživljava. Ali ne ide. Priča mu ne dolazi. Jer ljudsko stanje kroz kakvo on sad prolazi ne čini se vrijednim priče, i baš se sprema odustati kad iznenada...” „Već sam te jednom

upozorio”, prekine me Šveđanin. „Nema kucanja po vratima.” „Moram”, ustrajem. „Bez kucanja po vratima nema priče.” „Pusti ga”, kaže dostavljač pizze tiho. „Daj mu malo slobode. Želiš kucanje na vrata? Dobro, eto ti tvoje kucanje. Pod uvjetom da se iz toga izrodi priča.”